Reményik Sándor

Vadvizek zúgása.

Versek · Minerva rt. kiadása 1921.

VELUT
ARBOR
ÆVO

REMÉNYIK SÁNDOR

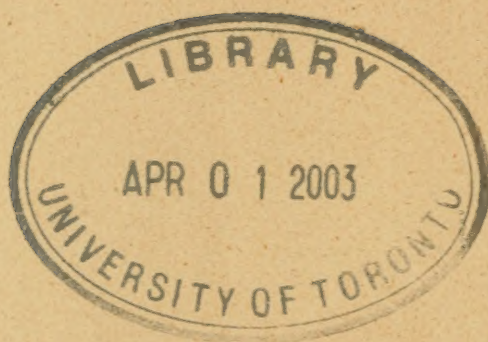
VADVIZEK ZÚGÁSA

VERSEK

RADNABORBEREK, 1921 JÚNIUS—JÚLIUS

1921

ÁPRILY LAJOSNAK ÉS
MANNSBERG ARVEDNEK AJÁNLOM

BEVEZETŐ ÉNEK.

Hallod? ezek a vadvizek!
Ezt hallom én itt nappal, éjjel.
Magányom boldog szigetét
Körülharsogják szent zenével,
Monoton, szent, örök zenével.

E zúgás mellett alszom el,
E zúgás mindent túlkiált:
Töprengést, gondot, szenvedélyt,
Lelki sebet, lelki halált,
E zúgás mindent túlkiált.

Hallod: ezek a vadvizek!
Nincs több ily édes dajkadal.
Távol: bogárkazümmögés,
Közel: kőtörő viadal.
Szálfákat sodró viadal!

Most elsűlyedt a nagyvilág.
Csak e völgy *van*, s e vadvizek.
Tőlük tanulok énekelni,
Rájok nézek, bennök hiszek.
Hadd zúgjanak a vadvizek!

A KIS TEMPLOM A NAGY DÓMBAN.

A borbereki templom falára írom.

Fölötte égig ér a szirt.
Olyan filigrán, oly kicsi.
Harangja elhaló szavát
Ezer gúnyos harangvirág
Az erdőn túlcsilingeli.

Fenn Isten jár a csúcsokon.
Amerre fényben elhalad:
Testőrei: dárdás fenyők
Állnak titáni sorfalat,
A szirt felett, s az ég alatt.

Dördül az ormok orgonája,
Az Ünőkőre boru száll.
A mérhetetlen sziklad ómban
A kis fatemplom félve áll;
Belőle félve száll az ének,
A dicséret a dóm urának:
A *magasságok* Istenének.

Mert emberkéz emelte csak.

Fenn az Úr lépked hallgatag,
A maga-épitette dómban:
Önnön művében elmerűl:
Az örök-szépben, örök-jóban.

Fenn az Úr lépked hallgatag.
A fenyők némán szalutálnak.
Ő néha-néha fölriad,
S visszaköszön testőrhadának,
A sok sötét, szurkos titánnak.

SZENTIVÁNÉJ A HAVASON.

Itt meghaltak az istenek:
Oberon és Titania.
Csak Pán él, s Pán itt oly hideg.
Nem mulatós, tréfás nagyúr,
Komoly, komor, ködben vonúl,
S az útja meredek.
A tündérseregek
Alusznak bedőlt bányamélyben.
Jánosbogár se száll.
Itt nincs ma mámor
Se holdfényvezénylette éji bál.
Nincs táncraperdítő borocska, —
Csak pár halavány csillagocska
Virrasztja az Ünőkő tetejét.

A HOLT FENYŐ.

A holt fenyő *pirosba* öltözik.
Ha látsz egy foltot,
Egy rozsdavörös foltot
A haragoszöld tenger közepén :
Ereszd le messzekémlő látcsöved,
S mondj egy imát a holtak üdveér'.
Az a halál.
Nem a lomberdők szelid őszi disze,
Amelyre új élet következik.
Ez a pirosban ünneplő halál,
Ez a dacos halál,
Ez tudja már, hogy nincs feltámadás.
És *mégis áll,*
Halott bajnok az élő katonák közt.
Mivel másutt nincsen számára hely.

HAVASI FESZÜLET.

Halványpiros hegyi virág
Öleli lábát a keresztnek;
Távolról a sötét fenyők:
Titoktudó konok erők
Feléje gyökeret eresztnek.
És ölelik *a föld alatt.*
Igy rejtik el imádatuk.

Olyan szép itt és oly szabad!
Alatta kanyarog az út
És még mélyebben a patak.

Szent arcán kín — s örök remény.
A zúgó vízbe letekint, —
S mosolyg a vad patak dühén.

A FENYŐK ÁLMA.

A fellegek a fenyők álmai.
Az ágak között megrekednek.
Azután futásnak erednek,
Vagy halkan suhannak odább,
Mint foghatatlan, lenge holmi,
Testetlen, fátylas délibáb.
Az álmok sorsa: eloszolni.

Néha úgy szállnak, fehér csipkeként,
Hogy alig-alig fedik el a fényt.
Ezek a boldog álmok.
Aki ily álmot látott,
Annak a fának hálálkodni kell.
És hogyan hálálkodik a fenyő?
Hogy ezerszeres illatot lehel.

S néha jönnek gomolygón, nehezen,
Szurony se szaggatja meg odafenn,
Csak néha üti át
Egy órjás dárdáját a fellegen.
Ezek a gonosz álmok.
Aki ily álmot látott,

Recscsenve jajdul, álmában kiált,
Lát fekete vért és piros halált.

De lassan elszáll jó és gonosz álom,
Valahol virrad már a láthatáron,
Oszlik a köd,
A pára már kevés.
Aranyderüvel messze valahol
A kék ég jő: az örök *ébredés.*

„IDILL“ A MAGASSÁGBAN.

Vihar ment végig a hegyélen. — —
A gyökerei megmozdúltak.
Az órjás, látva végzetét,
Társa felé nyújtá kezét:
Tarts meg, — vagy téged is lezúzlak!
És tompa jajjal rázuhant.

Elállt a hegy lélekzete,
S egy percre a patak alant.

A másik meghajlott bele,
De felfogta és megtartotta őt.
Egyik a másra támaszkodva:
Most *így* állnak a Teremtő előtt.

AZ ÉN SZOBÁM.

Nem volt ilyen szobám soha:
Alacsony kis padlásszoba,
De szeme égigérő hegyre néz,
S a hegy viszont az ő szemébe.
Benne nehány butordarab,
Oly durván összerótt, —
De visszadobnék minden földi jót,
Ha *ezért* kinálnák cserébe.

Ez az én remeteszobácskám.
Körül a falon fenyő, páfrány,
És vadvirág az asztalon.
Szeretteim a nagyvilágban,
Látjátok: én most itt lakom.

Az ablakokon zöld zsalú van:
Nehéz, zöld pilla a szemen,
De a szempillát nem csukom be,
Virrasszon örök-éberen.

Nappal lássam, hogy fut a felhő,
Éjjel halljam, mit nyög az erdő,
S mint zúgnak körül a vizek. —

Amen. Nincs tovább. *Itt* hiszek.

TROFEUM.

Mint indián a skalpokat,
Öreg fenyők zuzmószakállát
Én a Magánytól elragadtam.
Ez a viharvert szürke zászló
Disziti szobám négy falát,
Fenyőgallyak között fityeg.
Ha ablakomon besüvít a szél,
Oly kisértetiesen lengeti,
Mint fenn az ormokon.
E trofeum,
Ez az én üdvöm lobogója.
És boldogabb vagyok vele,
Mint lehetett a Nagy Napoleon
Marengo minden zászlajával.

AMA KESKENY ÚT.

A szálerdő már elmaradt,
Most törpefenyő jő, s boróka,
Az ösvény egyre keskenyebb, —
Jövök, — ki tudja már mióta,
S megyek, — ki tudja meddig még.
A célom — Isten tudja csak —
Talán a semmi — tán az ég.

Az ösvény egyre keskenyebb
És egyre zengőbb a szivem,
Úgy zeng, mint egy kristályharang,
Pedig nem rázza senkisem.

Még feljebb gyér fű és moha, —
Majd puszta gránit, vagy bazalt,
Szélkürtök héjja-riadója,
Vagy síri csend, — minden kihalt.

Jövök, nem tudom már mióta.

Egy ismeretlen túlvilág már
Fagyasztó áramot lehel.
Megyek, — ki tudja meddig még.

Ez tán a mennybemenetel.

VIZEK HA TALÁLKOZNAK.

Harsogva jő két vadpatak,
Egy harmadik, egy negyedik,
Külön kis völgyből mindenik, —
De *egymás felé* tartanak.
Alább a sodruk sebesebb,
Alább már malmot hajtanak,
Fűrészt lendítnek rönköt vágni.

Mennek — és nem fognak megállni!

A forráspontjuk messze-messze
Rejlik az Ünőkő alatt,
Egyiké itt, a másiké amott.
De álmukban már látják társukat,
Akihez vágy ragadja őket,
S a testvér felé küzdik magukat.
Vadúl birkóznak fával, kővel. —

És győznek — egyesült erővel.

AZ ÜNŐKŐ.

Ez a király.
A ködkoronás, rejtelmes nagyúr,
Aki uralkodik itt mindenen,
Mindenbe beleszól,
Mindenben benne van,
Minden fenyőnek Ő a háttere.
Ő az, ki mindig sejtteti magát,
De nem mutatja meg, csak néha-néha,
Ha tiszta este van —
És a szivekben méltó áhitat.

Először holdvilágnál láttam Őt —
És nem tudtam, hogy Ő az.
Olyan volt, mint egy óriási árny,
Minden csöpp fényességet beborító.
Nagyobb volt, mint az éj,
Nagyobb volt, mint a csend,
Nagyobb, mint minden eddig tudott nagyság.
Olyan nagy volt,
S a holdfényben oly kicsi voltam én,
Hogy némán levettem a kalapom.

FOLT, AMELY TISZTIT.

Egy foltot látok, egy fehéret,
A látcsövembe beletévedt:
Az ott egy hómező,
Egy folt a király komor köntösén.
Ó mennyi áhitattal nézem én!

Az ott örök.
Mert nincsen július, oly rekkenő,
Mely onnan azt a foltot elvigye,
A hó az Ünőkő menyasszonya,
S örök a hóval kötött szűz frigye.

A városokban letiporták
Az égből-esett szűz havat,
Száz sáros emberláb gázolt bele, —
Itt — téltől-télig megmarad.
A szakadékból felragyog az égre.

Most a lelkemet mossa hófehérre.

AZ UTOLSÓ HÁZ.

A fűrészmalmon túl vagyok.
S ez itt az utolsó faház.
Ablakából a gyertyafény
Úgy lobog elő, mint a láz
Ijedt, beteg gyerek szeméből.

Valami fázás összeráz.
Itten végződik valami
És kezdődik valami más.
Valami nagyobb hatalom.

Ez itt az utolsó faház
S túl rajta zajlik a vadon.
Elvész az út a vak sötétbe.

Rémeket lát a házikó
S az éjbe kémlel lázban égve.
Túl rajta zajlik a vadon,
Vagy hallgat; ám a hallgatása
Még sokkalta félelmesebb.

Visszavonúlt a kis telep
S visszavonúlva hagyta itt

Hátvédnek ezt a házikót.
És rábízta a titkait
És minden embernek-valót.
Nem előőrs, — hátvéd ez itt.
Túl rajta nyoma vész az útnak, —
Az embergőgnek takarodót fúnak.

Túl rajta már a patakon
Rézsut nagy szálfák dőltek át,
Ágak, kövek, kavargó tajték,
Dühöngő összevisszaság.
Itt kezdődik a *másik* hatalom:
Az ősellenség előőrsei.

A házikón túl *győzött* a vadon.

A SZEMÉRMES SZIKLÁK.

A sziklák itten oly szemérmesek:
Fenyőágakkal takargatják
Gránitbordáik szörnyü éleit.
Még cserje is akad imitt-amott,
Valóságos lomb,
Ősszel hulló, tavasztváró levél,
Tiszavirág a halhatatlan zöldben.
Még cserje is akad imitt-amott
Takarónak a szűz szirtek fölé.

A sziklák itten oly szemérmesek,
Úgy rejtik a bennük ülő erőt,
A lappangó hatalmat.
Nem kiabálnak, nem fenyegetőznek,
Vad meztelenségük',
Feszülő izmaik' nem mutogatják,
Nem üvöltik alá
A magasságból a vándor fejére:
Mindjárt reád szakadunk, nyomorúlt!

Hanem, ha jönne egyszer buja ember,
S taposná a zöldet fejük fölött,

S úgy hozná végzete,
Hogy egyszer félre lépne:
A magasságból lebucskázó teste
Ezeken a szemérmes szirteken
Véres rongyokba szaggatná magát.

GYOPÁR.

Azt mondta valaki:
A *Korongyoson* gyopár is terem.
Azóta vágyaimnak netovábbja
A Korongyos-tető.
Róla álmodom nappal-éjjel,
S a pici fehér csillagokról,
Mik szikráznak a vad kövek között.

Mert úgy lehet:
Egy hullócsillag szállt alá oda,
Ép a Korongyos tetejére.
Honnan indult: ki tudja azt?
Talán egy nagyváros felett
Látta útrakelni egy ifju pár.
Sikoltó ívét elkisérték szemmel,
Míg legörbűlt a sötét horizontra.
Találgatták: Vajjon hol nyugszik meg?
Hát ide hullt.
Ide, a Korongyos-tetőre.
Ezer darabra hullott széjjel,
De üdvösségét megtalálta.
S minden kis része *csillagalakú* lett:
Igy született a havasi gyopár.

HANGVERSENY.

Lent a patak zúg; —
De most jő a szél —
És elkezdi a fenyves idefenn.
Ifju cserjék vad sörénye lobog
És az öreg fenyők
Inognak méltóságosan.
Azután semmi hang.

És felhallatszik újból a patak.

Egy szélroham —
S a fák folytatják, ahol abbahagyták:
Mi történt kétszáz esztendő alatt.
És új szünet.

És felhallatszik újból a patak.

NÉHA FÉLEK . . .

Néha félek . . .
Úgy nyugtalanit ez a suttogás,
Ezek a halk neszek,
Ez az imbolygás, ez az összejátszás
A hátam megett.
E halk hullása nem tudom minek.
Itt nem hull levél,
Tán az Idő pereg
Bús percegéssel itt, az örökzöldben.
Néha félek . . .
A fenyves olyan kisérteties.
Néha úgy érzem, hogy lepke vagyok,
S felszúrhat minden öreg fenyő tűje.
Egy idegen parány,
Akit nem tűr az ősvadon magában.

De multkor egy gyökérbe botlott lábam,
S ahogy fölnéztem,
Megrázta szakállát egy vén fenyő
És így szólt hozzám barátságosan:
Öcsém, jobban vigyázz!
S ha elvágódsz, hát csak magadra vess!

IZVOR.

Megtudtam ezt is:
A patak nevét,
A dajkámét, ki esténkint dalol,
S az őserdőnek minden erejét
A völgybe hozza le.
Ó be mélyek, be csöndesek az esték,
Igy, egyedűl, — vele.
Megtudtam ezt is,
A patak nevét,
Hogy nevén nevezhessem a Magányt,
Mint egy titokzatos tündérleányt:
Izvor, Izvor!

„ÖRDÖGSZOROS.“

Mi dübörög, a szikla, vagy a víz?
Egyszerre dübörög
Az Izvor és az ördög katlana.
Az Izvor benne habzik.
Pezsgő nem habzik így,
Tokaj nedvének nincs ily ereje.
Ezt *nézni*: mámor.
És hozzá képest rongy a szenvedély.

Egy törzs fekszik az ördög katlanában.
Fenyő volt valaha,
Évszázados fenyő.
Az ember rönknek készítette ki,
Ezóta asztal volna tán, vagy ágy.
De mást gondolt a szél.
A fergeteg
Fogta és ledobta a szakadékba.
Most ott pihen,
S a végitélet trombitáit várja.

A szoros felett összeér a szirt,
Az ördög torka szájba nyílik ott,

Villognak a kemény gránitfogak,
És egy halványkék repedés csupán
Az ég.
Menekülő utadat arra vedd
Lélek, különben itt tart a pokol.

HIDAK.

Egy hídon mentem át, az Izvoron.
Furcsa hidacska volt:
Két szál fenyő,
Csak úgy, egymásba róva,
Az Izvor lent dalolt.
Egy percre én akkor megálltam ott,
Behúnytam a szemem,
Hallgattam, hogy az Izvor mit dalol, —
S egy látást láttam:
A Dunát láttam messze, valahol,
S az Erzsébethíd ércpilléreit.

DIALÓG.

A harkály kopogtat egy vén fenyőt.
Én a botomra dőlve hallgatom,
Mint harmadik.
Különben csend lakik
Körül az erdőn.

A harkály: Mit gondolsz öreg: meddig élsz még?

A fenyő: Azt jól tudják az istenek,
Akik az életem kimérték.

A harkály: Mit gondolsz öreg, hogy mi lesz belőled?

A fenyő: Bizony mondom, nem függ az se tőlem,
Se tőled.

A harkály: Az emberektől függ tehát?

A fenyő: Az ember nagynak képzeli magát.

A harkály: Mit gondolsz mégis:
Hiszed, hogy asztalt terítenek rajtad,
S melléd telepszik egy vidám család?

Vagy ágy leszel, mely mélyen, hűsen
[altat
A nap heve után?
Szólj, mit hiszel hát, vén embertelen?!

A fenyő: Mit tudom én!
Bölcső leszek talán.
Talán koporsó. Oly mindegy nekem.

LOVAS FAVÁGÓ.

Lovon jő, nem gyalog,
Lovon jő, hallgatag:
Komor erő.
A piros alkonyat
Mögötte jő
És megnöveszti furcsán, feketén.

A fejszét vállára vetette,
Mint halál a kaszát,
Úgy lovagol
A fenyveseken át
És megvetőn tekintget szerteszét.

A fenyők sötét gyűlölettel nézik:
A hóhér ott megyen!
Vajjon kivel tart ma leszámolást?
Veled? Velem?
Ès holnap ki kerül a bárd alá?

A fenyők sötét gyűlölettel nézik
És zúgnak, mint az összeesküvők.
S megszólal egy: Én holnap meghalok, —
De zuhanva, még összezúzom őt!

És zúgnak, mint az összeesküvők.

TELEFONPÓZNA.

Elsorvadt, száraz ágai,
Mint béna karok, kimerednek.
Telefonpózna lett a fa:
Hírhordozója embereknek.
S a többi közt kell állnia.
A többi mind faragott oszlop,
Legyalult, kinyalt, síma fa,
Olyanok, mint az udvaroncok.

Ezen még ott az ősi kéreg,
És van még benne büszkeség, —
S az erdőre még visszaréved.

Úgy bontja meg a többiek sorát,
Mint a fecsegő, léha népet
Egy sötétcsuklyás aszkéta-barát.

Az emberek a drótot hozták,
Ott állt, útban állt, kapóra jött,
Nem vágták ki — csak besorozták.

De rajta még az ősi kéreg,
A büszkesége megmaradt még, —
S az őserdőre visszaréved.

ILLÉS.

Ez a villám nyoma,
E szénné égett, bús-fekete rom.
Az ember önmagának követelte,
Az Isten azt felelte: „Nem adom.
Ez itt próféta-fa,
Nem fogja látni a letarolt erdőt,
Rábocsátok egy izzó-tüzes felhőt,
Magamhoz ragadom.“

Az ember önmagának követelte,
Az Isten azt felelte: nem adom.

MÁR JÁRT . . .

Már járt a villám a fejem felett,
S bújtam előle vén fenyő alá,
Jó helyre ép . . .
Egy csattanás:
Lobogtunk volna mindaketten:
Én és akihez menekedtem.
És lettünk volna egy halom hamu,
Két élet hamuja.
Bottal piszkálta volna valaki:
Melyik az ember és melyik a fa? . . .

VIHAR UTÁNI GONDOLATOK.

Csak egyszer adnád énnekem
Teremtő Úr hatalmadat:
Az elszabadúlt orkán erejét,
A felhőszakadás
Patakokat dagasztó hatalmát!
Csak azt a percet adnád énnekem,
Én Istenem, csak azt a percet,
Amelyben a leomló görgeteg
Közepén vágja ketté az utat
És a lázadó elemek
Kitűzik zászlajuk
A halombadőlt szálfák barrikádján.
Csak ezt a percet,
Csak ezt a földrengető percet add nekem,
Isten!

Tudnám, hogy mitévő legyek vele! . .

„DICSÉRTESSÉK“ . . .

A hegyről jöttem lefele.
Valami komor áhitat
Ragyoghatott az arcomon:
Nagy fény és nagy homály, keverve,
Mint napsütötte havason
A fellegeknek árnya.

És szembe jött egy kisgyerek.
És felnézett reám.
Kicsi lélek gyolcsba, mezitláb.
Valamit észrevehetett,
S mintha látná pap-bácsiját,
Kalapot emelt: „Dicsértessék“ . . .

E percben papnak éreztem magam,
Isten papjának, úgy mint senki más.
És ősi joggal válaszoltam
A kisgyereknek: Amen, mindörökké! —

A MAGÁNY SZOBRA.

Én játszottam a rengeteggel,
S zálogúl a lelkemet adtam.
Hogy fogom visszaváltani?
Gyerekkoromból zendül egy szó:
Most tessék „szobrot állani“!

A szót a fenyők átveszik,
Harsogva zúgják: szobrot állni!
Már követel a rengeteg:
Add meg magad, nincs mit csinálni!

Felhágok hát egy csonka törzsre,
Keresztbefonom a karom:
Tégy hát velem, amit akarsz,
Erdő, te szörnyü hatalom.

S az erdő semmit sem csinál.
E mozdulat elég neki.
Ahogy hozzádermedten állok:
Alakom' szoborrá teszi.

S „Magány szobrá“-nak nevezi.

KARÁCSONYKOR.

A szent estén majd eljövök ide.
Álmaim szekerébe fogatok
És szólok fantáziám táltosához:
Hipp-hopp, ott legyek, ahol akarok,
És álomhintón eljövök — ide.

Itt minden fehér lesz, — fehér, s halott.
Csak egy hang lesz a halott rengetegben:
A zúgó patakok.

És én fenyőtől fenyőhöz megyek
És minden fenyőt megsimogatok.

És megkérdezem: virrasztotok még?
És megkérdezem: hogy aludtatok?

És aztán feltűzöm a szívemet
A legmagasabb fenyő tetejére, —
S imába kezdek: Magány, Mi Anyánk . . .
Néked ajánlom égő szívemet . . .

Olyan lesz, mint egy karácsonyfaláng.

KARÁCSONYFAPIAC

Kolozsvár, 1921 karácsony

A KARÁCSONYFA MEGÉRKEZIK.

Mögötte elmaradt a nagyhavas,
Mögötte elmaradt a rengeteg,
A piacon most megállnak vele
A nagy utat járt, csendes szekerek.

Vizsgálgatják növését, termetét,
Az emberek közt kézről-kézre jár.
Az óriás lemetszett, csonka karja,
A kis fenyőfa: *karácsonyfa* már.

Csodálkozva tekintget szerteszét
És fáján leheli ki illatát.
Egyben ünnepre felszenteltnek is,
Halálraszántnak is érzi magát.

A KARÁCSONYFA PANASZKODIK.

El-elnézlek, ti hontalan fenyők,
Ti erdő-testből kitépett tagok.
Hányan mondhatják el ma veletek:
Ó én is, én is hontalan vagyok!

Piacra vitték a testem, s a lelkem
És alkusznak az életem felett.
És fehér vattát aggatnak reám:
Mű-zuzmarát a zuzmara helyett.

Tudom: elszárad a levágott kar,
Tudom: én vissza nem jutok soha
Az ősrengeteg anyakebelére.
Sorsom: lapály a csúcsokért cserébe,
S a végtelen helyett egy szűk szoba.

A KARÁCSONYFA ÉNEKEL.

Ha szűk szoba: hadd legyen szűk szoba!
A szűk szobában is terem öröm,
Gyúl apró gyertya inség éjjelén,
Ó csak ne legyen sorsom bús közöny,
Ó csak legyek a fény forrása én,
Apró gyermekek bálványozott fája,
Én az idegen, én a jövevény.
Égő fenyőfa, égő áldozat,
Akit az Isten ősi otthonából
Emberek örömére elhozat.
Csak rajzolódjék mélabús árnyékom
S imbolyogjon a szűk szobák falán.

Mindegy, hogy mi lesz velem azután.

TARTALOMJEGYZÉK: